

Son Ekonomik Gelişmeler Etkisinde Artan Mal ve Hizmet Fiyatları Muvacehesinde İlâç Fiyatları ve Üretici, Toptancı, Perakendeci Kârları

Ecz. Nezih ULUGAY

İlâç fiyatlarının kârlarının ve toptancı, perakendeci kârlarının dondurulması talebi :

İmkân olup olmadığının tetkiki :

Sektörün tarifi :

Memleketimizin sağlık güvenliğinde en mühim rolü oynayan «İLÂÇ», halk sağlığı hizmetinde :

- a — İmalâtçı
- b — Toptancı
- c — Perakendeci
- d — Kamu sektörü

tarafından gerçekleştirilmektedir. a, b, c, bölümleri yapısı itibariyle özel sektör tarafından, yalnız d bendi aşı ve serum gibi Bakteryolojik nevi üretimler, Kamu Sektörü tarafından yani devlet tarafından halk sağlığına arz edilmektedir.

Kamu Sektörü ilâç üretimi görünümü:

Devlet tarafından üretilen Bakteryolojik nevi ilâçlar dış görünümü ve vasıf bakımından gelişmiş ülke örnekleri seviyesinde değildir. Bir çok aşular batı ülkelerinden ithal edildiği için epidemiler zuhurunda üretim talebin altında kalmıştır. Koleranın epidemisi esnasında yapılan mücadele sırasında dış memleketlerden geniş ithalât yapılmış, mücadele ancak bu şekilde sonuca bağlanmıştır.

Kamu sağlık hizmetlerinde ilâç tevzii:
Hayati ehemmiyete haiz olan ve dev-

let tarafından üretilen bakteryolojik nevi müstahzarların ve diğer tıbbi müstahzarlara nazaran muhafazası farklı oluşu ve dağıtıcı, toptancı ve perakendeciye yeni gider yükleri tahmil etmesine rağmen perakendecinin meslek hakkı hariç giderlerini karşılamayan bir perakendeci kârı alınması dolayısıyla memleket sathında tam manasıyla halkın hizmetine arz edilmemektedir. Halka ucuz ilâç verme felsefesiyle bu tür müstahzarlar halka en pahalı olarak intikal etmektedir.

Halkın ıstırabı

Çok sık kullanılan ve ihtiyaç olduğu vakit başka bir tür ilâçla ikamesine imkân olmayan bu nevi ilâçları, hasta sahibi eczane eczane gezerek aramakta ve nihayet Kızılay merkezine kadar bir çok külfetlere katlanarak geldiğinde elinin yine boş olarak döndüğü görülmektedir. Eczaneye giderlerini karşılamayan bir pay ayrılmadığından 50-1000 kuruşluk bir fark için 30-40 TL. otomobil parası, yoksa dolmuş veya otobüsle şehrin bir ucundan öbür ucuna koşarak ilâç aramasına sebebiyet vermektedir.

Her hizmetin külfeti verilmelemdir :

Demokrasilerde her hizmetin bir külfeti vardır. Toplumun inancı ne olursa olsun bu külfetin karşılığı ödenmektedir. Her hizmet yapanın külfetlerinin karşılığında aldığı ödeneklerin iştirak gücüyle paylaşama yeteneğini elde etmesi lâzımdır. Ka-

pitalist ve sosyalist dünya bu nimetlerin müsavi şekilde tevzi edilmesi için ciltlerle kitaplar yazmakta, yeni ekonomik tedbirler ortaya atarak, refahı bir azınlığın malı değil, topluma mal etme çabası içinde oldukları bir vakıa olarak göstermektedirler.

Eczane geliri külfetlerin karşılığı mıdır?

Yukarıda arz ettiğim gibi halkın büyük kısmı külfetlerin karşılığını ödemediği için bir toplumda hizmetler gerçekleştirilememiştir. Memleketimizde sağlık güvenliği tam manasıyla sağlanamadığından ilaç dağılımının bir kısmı özel eczaneler tarafından sağlanmaktadır. Devlet özel eczane neden bir çok mükellefiyet talep etmektedir.

- 1 — Muayyen mesahada bir dükkân,
- 2 — Kanunun ön gördüğü teçhizat ve ilaçlar,
- 3 — 4 sene tahsil yapmış bir eczacı mes'ul müdürün devamlı şekilde işin başında bulunması.
- 4 — Nöbet tutma

gibi eczacı 6197 kanun kurallarına göre daha bir çok mükellefiyetler yerine getirmek mecburiyetindedir.

Buna karşılık devlet hiç mükellefiyet yüklenmediği gibi, özel eczaneye yaptırdığı bazı hizmetlerin ilaç mübayaası bedellerini vadeli ödeme gibi malî yüklerle sokmaktadır. S.S.K. Millî Savunma, Millî Eğitim reçeteleri gibi. Halen adedi 4000'e yaklaşan özel eczane, gece gündüz dinlenmeden borç harç içinde yarım ak günlerini bekleyerek bu hizmeti bütün sağlık hizmetleriyle yarış ederek yerine getirmektedir.

İlaç tüketimi çok mudur, özel eczanenin payı nedir?

Türk ilaç piyasasında yapılan istatistikî araştırmalar sonucu bazı neticeler elde edilmiştir. 1968-1970 seneleri arasında

tüm ilaç tüketimindeki özel eczane payı aşağıda görülmekte :

1967 — % 49.7

1968 — % 50.96

1969 — % 48.87

1970 — % 47.14

1971 — 1973 arasında bu nisbetlerde özel eczane tüketimi lehine bir gelişme husule gelmemiştir. Her ne kadar emekli sandığı, SSK mensupları ailelerinin sağlık güvenliği kapsamına alınmış olması tüm ilaç tüketiminde bir artış husule getirmiş olmasına rağmen, 506 sosyal sigortalar kanununun 123. maddesi gereğince SSK yataksız tesislerde eczaneler açması dolayısıyla artan ilaç tüketimi özel eczaneyi atlayarak halka intikal etmektedir.

İlaç tüketiminin artış seyri :

İlaç tüketiminin çok süratli bir artış temposunda olmadığını ispatlama için, 1967-1970 arası fert başına düşen ilaç değerlerini tetkik etmek insana bir fikir vermektedir.

	TL
1967 — Fert başına düşen ilaç değeri	22.98
1968 — » » »	24.62
1969 — » » »	26.52
1970 — » » »	29.40

Bu tüketiminin aynı seneler zarfında millî gelir içindeki paylarını % olarak görmemiz kabildir :

1967	% 0.79	1969	% 0.78
1968	% 0.80	1970	% 0.81

Bu gelişmenin 1971 - 1973 arası, aşağı yukarı aynı nisbetleri muhafaza etmiş olması ve nüfus artış hızında da geçmiş senelere nisbetle bir gerileme olmadığına göre, fert başına millî hâsıladan düşen nisbetin yukarıda arz ettiğim seviyede kalmış olması düşünülebilir.

Milli gelirimizin (senelere 1972-1995 kadar) göstereceği gelişme :

Mutlak Değerler (1971 Fiyatlarıyla)

	1972	1977	1987	1995
GSMH				
(Milyar TL)	191.2	279.5	654.7	1361.0
Yurt içi nüfus				
	37.5	42.1	54.5	64.9
Fert başına düşen				
GSMH	5095	6640.	12000.	21000.
Fert başına tüketim				
	4095	4950	8350	14300

1972 - 1995 arası GSMH % leri :

	1972-77	1972-87	1987-95	1972-95
(D.Ü.B.Y.P.) ortalama				
GSMH				
	7.9	8.6	9.6	8.9
Yurt içi nüfus				
	2.3	2.5	2.2	2.4
Fert başına GSMH				
	5.4	5.9	7.2	6.3
Fert tüketim				
	3.9	4.9	7.0	5.6
Fert başına gayri safi faktör				
	5.1	5.8	7.3	6.3

Bu tahlile göre 1970 senesinde harcamaları % 0,81 seviyesinden % 1 çıktığını ön gördüğümüz takdirde :

1972 Sağlık harcaması	40.95 TL
1977	» 49.50 TL
1987	» 83.50 TL
1995	» 143.00 TL

olarak hesaplamak kabildir.

Üçüncü kalkınma plânı ve fert başına ilaç tüketimi :

Bu tablolar bize, üçüncü kalkınma plânı süresince, yani 1977 senesine kadar ilaç tüketiminde büyük bir artış olmayacağı göstermektedir.

1970 senesinde 29,40 TL olan fert başına ortalama ilaç harcamasında 1977 yılı sonunda 20,10 TL'lık bir artış olacaktır. Bu veriler eczacının yaşantısını temin eden ilaç tüketimine, yarın için emin bir gözle

bakmasına imkân olmadığını ortaya koymaktadır.

Bu tüketim artışının, dünyada ve memleketimizdeki artışlarıyla karşılanması kabildir. Bu konjektür karşısında, imalatçı, depocu ve perakendeci kârını indirmeye sebep var mıdır?

Araştırmalarımızı genişletmek için bilhassa 1970 senesinden sonra gelişmiş Batı ülkelerinde gıda maddelerinin ve diğer bazı maddelerin fiyat gelişmelerini tetkik etmemiz yerinde olacaktır. :

1970 de 100 olduğuna göre bazı gıda maddeleri :

	1971	1972	1973	1973	1973	1974
				asg.	aza.	mais
Sığır eti						
İrlanda ve Londra	118	148	179	161	199	145
Buğday						
Birleşik Ame.	107	127	179	157	359	260
Cansas city						
Mısır						
Birleşik Ame.	102	96	150	155	248	195
Kahve						
Brezilya New-York	84	94	123	106	132	139
Şeker						
Caraiibe New-York	120	200	257	240	269	645
Kakao	78	94	187	109	253	335
Yağlı Tohumlar						
	105	127	240	155	427	201

DİĞER MADDELER :

	1971	1972	1973	1973	1973	1974
				asg.	azam.	
Yün						
Avusturya	84	152	344	317	372	300
Pamuk	110	137	224	138	325	230
Kauçuk	81	86	178	133	250	203

BAZI MADENLER :

Bakır						
Büyük Britan.	76	76	126	79	161	223
Kurşun	83	94	141	105	195	243
Kalay	95	103	131	103	177	262
Tutya	104	178	287	131	547	675

Bazı memleketlerde tüketim mallarının senelik değişkenlik % si: (gıda maddeleri hariç)

1959-60 ortalaması						
1970-71 kadar Evvelki seneye nazaran						
	1972	1973	1. üç ay	11. üç ay	1. üç ay	1974

Kanada	2.7	3.9	5.1	5	6.9	9.2
Birleşik Ame.	2.8	3	8.9	3.7	5.3	10.6
Japonya	5.2	5.2	11.2	10.5	17.6	35.6
Fransa	4.1	5	5.9	4.2	8.6	17.1
Batı Alman.	3.3	5.4	6.7	6.5	8.9	7.2
İtalya	4.3	7.1	7.5	6.4	11.8	24.9
İngiltere	4.3	7.1	7.5	6.4	8.8	18.5
7 Memleket ortalaması	3.3	4.1	5.7	5.4	7.8	14.4

Diğer OCDE Memleketleri

OCDE toplamı	4.3	7.3	9.2	8.1	11.6	15.9
AVRUPA	3.5	4.5	6.2	9.7	8.4	14.7
	4.1	6.2	8	7.1	10.5	16

GIDA MADDELERİ SENELİK DEĞİŞİKLİK %

1959-60 dan						
1970-71	1972	1973	3 ay 1973	3 ay 1973	3 ay 1974	
Kanada	2.5	6.7	12.5	12.8	14.7	13.7
Birleşik Amerika	2.6	4.3	14.5	16.2	20.9	17.9

Japonya	6.2	3.7	12.4	13.1	17.7	60.6
Fransa	4.1	7	9.7	8.5	12.5	10.8
Batı Al.	2.1	2.7	7.6	8	4.3	4.7
İtalya	3.3	6.3	12	13.8	11.2	19.5
Büyük Bri.	4.1	7.1	11.5	11.3	13.3	15.2
7 Memleket ortalaması	3.2	5.0	12.8	13.8	17	19.4
Diğer OCDE	4.2	7.4	10.9	10.9	12.7	11.7
OCDE ortalaması	3.3	5.4	12.5	13.4	16.5	18.3
OCDE Avrupa	3.7	7.1	9.8	9.9	10.3	11.4

Batı ülkelerinde imalât sanayiinde 1970 de 100 olduğuna göre gündeliklerin artış seyri :

	1972	1973	1974
Birleşik Amerika	103.8	110.3	111.4
Kanada	112.9	119.0	120.4
Japonya	144	174	161.8
Fransa	122	153	141.5
Batı Almanya	128	170.7	163.7
İtalya	123.1	152.4	
Büyük Britanya	118	129.6	

Tüketim malları fiatla. YILLARA GÖRE % ARTIŞLARI :

	Ortalama 1961-71	1972	1973	1974
				Nisanına
Danimarka	6.1	6.6	9.3	14.2
Kanada	2.9	4.8	7.6	9.9
Birleşik Amerika	3.1	3.3	6.2	10.9
Japonya	5.9	4.5	11.6	24.9
Avustralya	2.8	5.8	9.5	13.6
Yeni Zelanda	4.6	6.9	8.2	10.3
Fransa	4.3	5.9	7.3	13.2
Batı Almanya	3	5.5	6.9	7.1
İtalya	4.2	5.7	10.8	16.2
İngiltere	4.6	7.1	9.2	15.2
Belçika	3.4	5.5	7.0	10.4
Lüksemburg	3.0	5.2	6.1	9
İrlanda	5.4	8.7	11.4	13.5

Hollanda	4.8	7.8	8	8.9
Avusturya	3.7	6.3	7.6	9.7
Finlandiya	5.4	7.4	11.4	19.2
Yunanistan	2.2	4.4	15.5	32.6
İzlanda	12.	9.7	20.6	37.2
Norveç	4.9	7.2	7.5	8.9
Portekiz	5.5	10.7	12.4	26.6
İspanya	6.8	8.3	11.4	16.6
İsveç	4.6	6.	6.7	9.7
İsviçre	3.8	6.7	8.7	8.7
Türkiye	7.4	15.5	14.0	10.00
OCDE TOPLAM	3.7	4.7	7.7	12.5
OCDE AVRUPA	4.2	6.5	8.6	12.8
Genişletilmiş AET:				
	4	6.2	8.3	12.2

Bu artışlar ne ifade ediyor?

Yukarıda sırasıyla izahatını verdiğim fiyat artışları, bunların 1970 senesi 100 olduğuna nazaran artış yüzdeleri, bilhassa gıda ve tüketim maddelerindeki İndeksler batı ve doğu dünyasında husule gelen fiyat artışlarının ilâç imalâtından başlayarak brüt olan perakendecinin kârlılıklarına kadar geniş ölçüde etkide bulunduğunu göstermektedir. Bu İndeksler arasında en az artış gösteren kahve, 1970 de 100 ise 1974 de 139 olmuştur. Bunun dışında bütün maddelerdeki artış % 200 üstündedir. Meselâ ilâç sanayiinde tüp imalâtında kullanılan KALAY % 262. yine ilâç sanayiinde kullanılan tutyaya oksidin ana maddesi olan tutyada % 675 bir artış husule gelmiştir.

Artışlar, gıda maddeleri ve Türkiye

Memleketimizde aile giderinin % 55 ini teşkil eden gıda maddelerinde :

Sığır eti	% 45
Buğday	% 260
Şeker	% 645
Yağlı Tohum.	% 301

bir artış göstermektedir.

Dünyanın Doğu ve Batı kesimi petrol krizi, bugün dahi bilinmeyen sebeplerle ve klâsik tedbirlerle önlenemeyen enflasyon

dolayısıyla yukarıda istatistik verilerle izah etmeye gayret ettiğim hızlı fiyat artışının tesiri altındadır. Ekonomik açıdan bağlı olduğumuz ve bütün AET memleketlerinin de üye olduğu OCDE memleketlerinde artışları vesikalara istinaden arz etmiş bulunuyorum. Böyle bir ortamda her seviyedeki tüketicinin masrafları artmaktadır. Bilhassa serbest meslek sahibi olarak hayatını kazanmak mecburiyetinde olan depocunun brüt kârı % 9, eczacının brüt kârı % 25 dir. Bu hasıladan cari masraflar düştükten sonra kalan artık değer dondurmak şöyle dursun, yukarıda bilgilerinizi sunduğum İndekslerin ve artış % lerinin karşısında yükseltilmesi kaçınılmaz bir zaruret haline gelmiştir. Hükümetin bütün bu ekonomik veriler muvacehesinde kâr nisbetlerini indirmede ısrar etmesi hiç bir ekonomik ölçüye sığmamaktadır.

İlâç yapısı itibariyle maliyet artış çemberinin içinde ve ilk sırasındadır.

İlâç yapısının bütün bölümleri bu artış çemberinin içindedir. Türk parasının kıymetini korumak için 19 sayılı kararname içersine alınmak istenen ilâç imalât bölümünün kendine mahsus özellikleri olması ve fiyatlarının kararnamelerle oluşturulması bilhassa indirek giderlerin ve kârın eşellerle tesbit edilmiş olması dolayısıyla ilgili mercilere sunulan fiyat beyannamelerinde yer alan Smaî Maliyet bölümünün gerçek Smaî Maliyeti aksettirmediği aşkârdır. Dolayısıyla tam manasıyla bir sanayii maliyet görünümünde değildir. Diğer taraftan toptancı ve perakendeci kârları bütün masrafları içine alan brüt kârlardır. Halen dünyanın ve memleketimizin içindeki ekonomik çıkmazdan kurtulmak için tüketimde % 1 in altında bir payı olan ilâç fiyatını ezici ve yok edici tedbirlerle netice almanıza imkân yoktur.

Hizmetler ve ilâç

İlâç bölümünde bünyesinde çok geniş yer alan hizmetlilerin ücret artışı tarım ve sanayii kesiminden önce gitmektedir. İleriye matuf projeksiyonlarda daha bü-

yük artışlar gösterecektir. Bu hususu bilimsel kişiler tasdik etmektedir. Ücretler sanayiide, bilhassa ilâç dalının üretici toptancı ve perakendeci kesimlerinde daha da artmaktadır. İlâç üretim bölümünde dondurulmuş eşellerle değerlendirilen indirek giderlerin büyük bir kısmında hizmet giderleri geniş yer almaktadır. Depo ve eczane kesiminin bütün personel giderleri hizmetler manzumesindedir.

Yarımın milli ilâcını üretmek kabil olmayacaktır.

İlâç fiyatlarını zaten normal sanayii maliyetin altında değerlendiren fiyat kararnamesinin tatbikatı sonucu Batı ülkelerinde büyük araştırmalara sahne olan ilâç endüstrisinin milli bölümünün zayıf düşerek zaten yok sayılabilecek millî ilâç araştırmasını sıfıra indirecektir. Halen bütün dünyada çok uluslu şirketlerin monopolunda olan ilâç endüstrisinin bu tesirinden kurtulan bir milli ilâç sanayii kurma imkânı daha azalacaktır.

Depo ve eczanelerin yaşaması kabil değildir.

Depo ve eczane kesimleri mevcut kârlarla yaşama imkânlarına mahkûm edilmişlerdir. Bugün daha faaliyetlerini sürdürüyorlarsa bunun izahatı, başında söylediğim gibi ak günlerin geleceğini ümit etmekten başka bir şey değildir. Huzurunuzda iyi olarak yaptığımız ve diğer bütün sağlık teşekküllerine kıyasla her vakit en iyi olarak yaptığımızı savunacak durumdayız. Bütün diğer meslekler gibi meslek yaşama ve meslek hakkımızın verilmesini istiyoruz. Bu isteğimizin asıl maksadı, diplomamızı alırken ettiğimiz yeminin gereğini yerine getirmeye matuftur. Halen kamulaşmış sağlık hizmetlerinden vatandaşın her geçen gün artan şikâyetleri malumunuzdur.

Dileğimiz

Bilgilerinize sunduğum batı ülkeleri, bilhassa memleketimizinde dahil olduğu OCDE memleketleri tüketim, gıda, ücret fiyat İndekslerindeki artışlarının memleke-

timizin ekonomisine tesir etmemesi düşünülemez. Bir müelifin söylediği gibi «her milyonerin bir midesi vardır.» cümlesinden esinlenerek milyonerliği bir yana, yaşama savaşı veren eczanının da midesi olduğunu, onun da memleketin sosyal bünyesinde yeri olduğundan kimsenin şüphe etmemesi icap ettiğini burada belirtmekten kaçınmıyoruz. Memleket sağlık güvenliğinde bütün görevlilerin önünde canıyla, malıyla hizmet eden eczacıyı ecir olarak yaşatmaya Türk Demokrasisi reva görmeyecektir. Eczacı anayasanın düzeni çerçevesinde tatbik edilen ekonomik Rejimden esinlenerek mesleğini icra etmektedir. Eczane ve ona bağlı toptancı ve üretici müesseseleri 50 senesini idrak eden Cumhuriyet devrinde özel olarak geliştirilmiştir. Sağlık hizmetleri gelişmiş ülkeler seyivesinde tahlil edildiğinde Türk Eczacılığını hedefine en çok yaklaşan bir kaç hizmet kolunun içinde rahatlıkla saymak kabildir. Sağlık sorunu isimli derlemenin tetkikinde bu gelişmeyi ayrıntılarıyla görmek kabildir. Eczacılar Polemiklerde yazıldığı gibi olmayıp sömürü düzeni dışında icrayı sanat eden meslektir. Bir çok defa bunun örnekleri resmî otoritelere duyurulmuştur. İcap ederse daha da duyurmamız kabildir. İsteğimiz, yaşama imkânlarını sağlayan bir ortamın meslek mensuplarına sağlanmasıdır. Kamulaşan sağlık hizmetlerinin gelişmiş batı ve doğu ülkelerindeki sonuçları meçhulumuz değildir. Hizmeti severek yapmak istiyoruz. Külfetlerimizin karşılığı normal ölçüler içinde verilmelidir.

SONUÇ :

Hastalara, septomatik esaslara göre teşhis konulmaktadır. Kanseri hastaların Anatomik ,Patolojik raporlarının hasta öldükten sonra verildiği vakidir.

Beğenilmeyen, yok olması istenilen eczaneler yok oldukları zaman, hizmetlerini değerlendirmek kabil olacaktır.

Bakanlığımızdan, bu kadar sarıh ekonomik koşullar karşısında sırf halk sağlığının siyanet ve memleket ekonomisini zedelemek için fiyat kararnamesinin aynen tatbik edilmesini diliyoruz.